

Voorwoord

Een reis doorheen de tijd van een groep families, die niet noodzakelijk met elkaar verwant zijn, maar die wel dezelfde familienaam delen – Coolsaet. *De Kroniek van de Coolsaet families* tekent hun levensverhalen op, schildert hun dagelijks leven, vertelt hun wel en wee en haalt de kleine en grote anekdotes boven die hun dagelijks leven hebben gekleurd. Sommigen trokken naar nieuwe oorden, soms slechts een boogscheut verwijderd van hun geboorteplek, maar soms ook wat verder, daar waar werk overvloedig was – en enkelen zelfs over de horizon naar verre oorden, waar ze zo goed als niets van afwisten. Geschiedenis door de ogen van de stam Coolsaet, als het ware.

In het grondgebied van het oude Graafschap Vlaanderen liggen de wortels van de stam Coolsaet. Dat strekte zich ooit uit van Duinkerke tot Zeeuws-Vlaanderen. Hier dook de familienaam voor het eerst op en kende ze de grootste verspreiding. Binnen dit grote gebied vormde het huidige West-Vlaanderen het zwaartepunt van de familienaam. Daar vinden we de oudste verwijzing naar een concrete persoon met de naam Coolsaet. Een Brugs document uit 1285 verwijst naar een *Coelzaeds hove* in het nabijgelegen Dudzele, eigendom (wellicht) van een *Boudin* (Boudewijn) *Coelsaet*. Vanaf dan beginnen vermeldingen van deze naam toe te nemen in het Graafschap Vlaanderen. Maar de naam duikt ook daarbuiten soms op, in Brussel, Luik en, vooral na de Val van Antwerpen in 1585 waarbij protestanten op de vlucht slaan voor de Spaanse katholieke repressie, in Holland.

De oorsprong van familienamen achterhalen, is een hachelijke onderneming. Onzekerheid is troef en betwistingen talrijk. De naam zou afgeleid zijn van het Hoogduitse woord *kolsaat* en het Middelhoogduitse *kôlsât* en *kôlsâme*, dat verwijst naar het koolzaad, een felgele bloem waaruit sinds eeuwen olie geperst wordt. In oude kruidenboeken wordt de plant ook regelmatig vermeld als middel tegen buikpijn.

Vanaf de dertiende eeuw, wanneer in Vlaamse steden familienamen steeds vaker gebruikt worden om mensen van elkaar te onderscheiden, wordt deze naam gegeven aan handelaren in granen en zaden en, in het bijzonder, aan verkopers en telers van het koolzaad. Het Franse *colza* stamt af van het Nederlandse equivalent. In het Engels worden de woorden *coleseed* en *rapeseed* (en soms ook *field mustard*) vaak door elkaar gebruikt.

De spelling verschilde soms wel: *Coelsaet*, *Coolzaet*, *Koolzaed*, *Colsaet*, *Colzaert*. Tot in het laatste kwart van de negentiende eeuw kon de schrijfwijze zelfs binnen dezelfde familietak variëren, al naargelang van tijd en plaats, omdat akten in het verleden fonetisch (op het gehoor) werden opgesteld. Soms ook speelde het toeval mee bij het toekennen van de naam. Zo is er minstens één gedocumenteerd geval, in 1817 in het West-Vlaamse Gullegem, van een vondeling die de naam 'Coolsaet' kreeg omdat hij gevonden was in een koolzaadveld.

Op de golven van de negentiende-eeuwse wereldwijde migratie is de familienaam zich beginnen verspreiden. De beschikbare archivalia geven aan dat de wortels van zowat alle Coolsaet families in de rest van de wereld in een en dezelfde streek liggen: het zuidwesten van de huidige provincie West-Vlaanderen. Deze diaspora begon in het eerste kwart van de negentiende eeuw,

eerst naar het nabijgelegen Frankrijk. In het laatste kwart van die eeuw volgde de emigratie naar Wallonië en enkele decennia later, aan het begin van de 20ste eeuw, naar de Verenigde Staten.

Het gaat hier om bescheiden migraties. In België is de naam Coolsaet niet wijdverspreid. Hij staat ergens in het midden van de top 10.000 van de meest voorkomende namen. Bij de diaspora van individuen en families met Coolsaet als familienaam gaat het dan ook niet om grote aantallen. Dat maakt hun migratieverhaal niet minder fascinerend want het is het verhaal van smart en pijn, hoop en successen van mensen die op een gegeven ogenblik beslissen hun lot te verbeteren door naar een ander land uit te wijken.

Al deze levensverhalen vormen samen een *Kroniek van de Coolsaet families*: de reis doorheen de tijd van een verzameling families met dezelfde achternaam, dobberend op de stroom van de tijd en geprojecteerd tegen de achtergrond van de gebeurtenissen rondom hen.

Op het einde van de rit zal de *Kroniek van de Coolsaet families* er ongeveer als volgt uitzien:

De Coolsaet families in België/Les Coolsaet en Belgique

West-Vlaanderen: zwaartepunt van de Coolsaet families

De Oost-Vlaamse Coolsaet-tak

Coolsaet in/à Brussel/Bruxelles

De Brusselse Coolsaet stamboom – Les Coolsaet bruxellois, de père (et mère) en fils (et fille)

Familiekroniek – Acht Coolsaet generaties tussen Gent en Brussel

Essegghem – Van gehucht tot wijk

Les Coolsaet de Wallonie

Les Coolsaet en France

Les Coolsaet dunkerquois

Soldats de Napoléon

Les premiers Coolsaet belges arrivent en France

De plus en plus nombreux sur le sol français...

Diaspora à l'intérieur de la France

Voyage to America

Preface

Sailing to America

Their ancestors' life in de Old Country

Settling in a new home country

The Coolsaet migration to America – Looking back

Coolsaet in the wider world

Stamboomonderzoek kent vele onzekerheden en onbekenden. Informatie is vaak schaars, soms ontoereikend en meestal onvolledig. Dat geldt ook voor de levensverhalen in deze *Kroniek*.

De tijd en u, bereidwillige lezer, zullen er ongetwijfeld toe bijdragen om dat wat nu voorligt, gaandeweg aan te vullen en te verbeteren. Voor wie grasduint in deze *Kroniek van de Coolsaet families*: beschouw dit dus als een uitnodiging.